

(i) Printed Pages: 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	6	7	8
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	1	0
---	---	---	---

Master of Arts (Economics) 4th Semester
1059

ECONOMICS OF GROWTH AND DEVELOPMENT-II
Paper : MAECO-402 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, including question No. **I** which is compulsory and selecting **ONE** question from each unit.

- I. Write short notes on any **TEN** of the following in about **25-30** words each :
- (i) Conceptualize occupational structure.
  - (ii) Composition of Gross Domestic Product.
  - (iii) Augmented Kuznets' curve.
  - (iv) Role of Human Capital in economic development.
  - (v) Meaning of constitutional wage.
  - (vi) Interdependence of agriculture and industry.
  - (vii) Differentiate between forward and backward linkage.
  - (viii) Meaning of unbalanced growth.

- (ix) Short note on 'vent for surplus' theory.
- (x) What do you understand by Portfolio Investment ?
- (xi) Trends in Foreign Direct Investment (FDI).
- (xii) Advantages of international trade.
- (xiii) Choice of Economic System.
- (xiv) Conditions for Efficiency of competitive markets.
- (xv) Meaning of State failure. 10×2=20

UNIT—I

- II. Give arguments to justify structural changes which accompany economic development of a modern economy. 15
- III. Explain Kuznet's inverted U-hypothesis. What has been the empirical evidence on this count ? 9,6

UNIT—II

- IV. Critically examine Harris-Todaro Model. 15
- V. Explain Rosenstein Rodan and Nurkse's views on Balanced Growth. 5,10

UNIT—III

- VI. Outline the basic features of Multinational Corporations (MNCs). How would you describe the role of MNCs in the context of developing economies ? 7,8
- VII. What are the obstacles in the flow of private foreign capital to developing countries ? Suggest measures to stimulate this type of capital. 8,7

UNIT—IV

- VIII. What do you mean by Market Failure ? Explain various reasons for it. 5,10
- IX. Comment on the role of the State in the economic development of a developing country. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— कुल पांच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या I अनिवार्य है। प्रत्येक यूनिट में से एक-एक प्रश्न करें।

- I. निम्नलिखित में से किन्हीं दस पर लघु नोट लिखें (25–30 शब्दों में) :
- (i) व्यावसायिक संरचना की अवधारणा।
  - (ii) सकल घरेलू उत्पाद (GDP) की संरचना।
  - (iii) आवर्धित कुजनेट्स वक्र (Augmented Kuznets' Curve)।
  - (iv) आर्थिक विकास में मानव पूंजी की भूमिका।
  - (v) संवैधानिक वेतन का अर्थ।
  - (vi) कृषि और उद्योग की निर्भरता।
  - (vii) फॉरवर्ड और बैकवर्ड लिंकेज के बीच अंतर।
  - (viii) असंतुलित वृद्धि का अर्थ।
  - (ix) 'Vent for Surplus' सिद्धांत पर नोट लिखें।
  - (x) पोर्टफोलियो इन्वेस्टमेंट से आप क्या समझते हैं ?

(xi) विदेशी प्रत्यक्ष निवेश (एफ.डी.आई.) में प्रवृत्ति ।

(xii) अंतर्राष्ट्रीय व्यापार के लाभ ।

(xiii) आर्थिक प्रणाली का विकल्प ।

(xiv) प्रतिस्पर्धी बाजारों की दक्षता के लिए शर्तें ।

(xv) राज्य की विफलता का अर्थ ।

10×2=20

यूनिट—I

- II. एक संरचनात्मक अर्थव्यवस्था के आर्थिक विकास के साथ होने वाले संरचनात्मक परिवर्तनों को सही ठहराने के लिए तर्क दें । 15
- III. कुजनेट के उल्टे परिकल्पना (Inverted U-hypothesis) को स्पष्ट कीजिए । इसके अनुभवजन्य साक्ष्य क्या हैं ? 9,6

यूनिट—II

- IV. हैरिस-टोडारो मॉडल की आलोचनात्मक जांच करें । 15
- V. रोसेनस्टाइन रोडन और नर्कसे के संतुलित विकास पर विचार स्पष्ट करें । 5,10

यूनिट—III

- VI. बहुराष्ट्रीय निगमों (MNCs) की मूल विशेषताओं को रेखांकित करें । आप विकासशील अर्थव्यवस्थाओं के संदर्भ में बहुराष्ट्रीय कंपनियों की भूमिका का वर्णन कैसे करेंगे ? 7,8
- VII. विकासशील देशों के लिए निजी विदेशी पूंजी के प्रवाह में बाधाएं क्या हैं ? इस प्रकार की पूंजी को उत्तेजित करने के उपाय सुझाएं । 8,7

ਯੂਨਿਟ—IV

VIII. ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਫਲਤਾ ਸੇ ਆਪਕਾ ਕਯਾ ਸਤਲਭ ਹੈ ? ਇਸਕੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਣ ਬਤਾਓ।

5,10

IX. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਰਾਜਯ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪਰ ਟਿੱਧਣੀ ਕਰੋ।

15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।

I. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸ ਤੇ ਲਘੁ ਨੋਟ, ਹਰੇਕ ਲਗਭਗ 25–30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੋ :

- (i) ਵਿਵਸਾਇਕ ਢਾਂਚਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ।
- (ii) ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ (GDP) ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ।
- (iii) ਕੁਜਨਟਸ ਦੀ ਵੱਕਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ।
- (iv) ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
- (v) ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਅਰਥ।
- (vi) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਆਪਸੀ-ਨਿਰਭਰਤਾ।
- (vii) ਫਾਰਫਰਡ ਅਤੇ ਪਿਛੜੇ ਲੰਕੇਜ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ।
- (viii) ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਰਥ।
- (ix) 'Vent for Surplus' ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- (x) ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

(xi) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਧੇ ਨਿਵੇਸ਼ (ਐਫ. ਡੀ. ਆਈ.) ਵਿੱਚ ਰੁਝਾਨ।

(xii) ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ।

(xiii) ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਚੋਣ।

(xiv) ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਮਾਰਕੀਟਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ।

(xv) ਰਾਜ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਅਰਥ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ—I

- II. ਆਧੁਨਿਕ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਵੋ। 15
- III. ਕੁਜ਼ਨਟ ਦੀ ਉਲਟ U-hypothesis ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਸਬੂਤ ਕੀ ਹਨ ? 9,6

ਯੂਨਿਟ—II

- IV. ਹੈਰਿਸ-ਟੋਡਰੋ ਮਾਡਲ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਮਕ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15
- V. ਰੋਸੈਸਾਈਨ ਰੋਦਨ ਅਤੇ ਨੁਰਕੇ ਦੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ। 5,10

ਯੂਨਿਟ—III

- VI. ਮਲਟੀਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ (ਐਮ. ਐਨ. ਸੀ.) ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਲਿਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ ? 7,8
- VII. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਜੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਕੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ ? ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ। 8,7

ਯੂਨਿਟ—IV

VIII. ਮਾਰਕੀਟ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।

5,10

IX. ਇੱਕ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

15